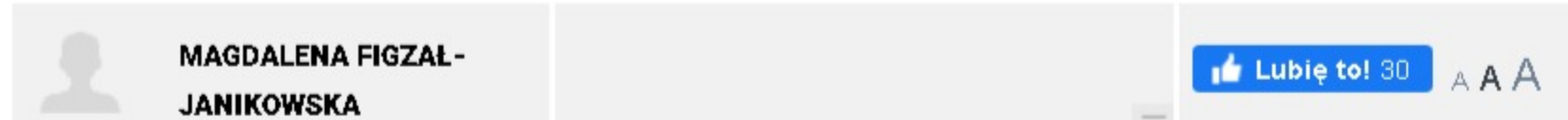
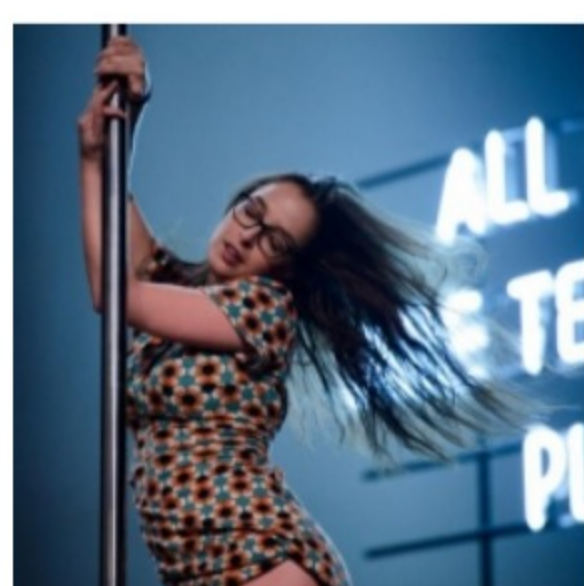

Miejsca Kajzara

Lubię to! 30

Dramaturgia Helmuta Kajzara jest trochę jak zawiły labirynt, pełen tajemniczych znaków i wskazówek – niełatwo odnaleźć tu właściwą drogę, tym bardziej że podczas literackiej wędrówki nieustannie wraca się do punktu wyjścia. To właśnie motyw podróży – zarówno tej fizycznej, jak i mentalnej – staje się kłamrą spajającą przedstawienie Macieja Podstawnego, oparte na życiu i twórczości jednego z najciekawszych polskich twórców teatralnych drugiej połowy XX wieku.

Wędrówkę w tarnowskim przedstawieniu *Kajzar*.

Odyseja 1982 zapowiada już sam tytuł, sygnalizujący

jednocześnie dość wczesny kres tej podróży – Kajzar umiera w 1982 roku, w wieku 41 lat. Pomysłowo zaprojektowany program do spektaklu po rozłożeniu okazuje się natomiast mapą, która szczegółowo przedstawia obszar Śląska Cieszyńskiego (miejsce urodzin Kajzara), ale równocześnie zarysowuje trasy sięgające dalszych miejsc, także tych mitycznych (wyspy, na których podczas swojej tułaczki zatrzymywał się Odyseusz). Na sporządzonej mapie odległości pomiędzy poszczególnymi miastami wydają się zaskakująco małe – tak jakby tuż za granicami Cieszyna i Bielska-Białej otwierała się cała Europa. W istocie bowiem Kajzar nieustannie podróżował – jego życie rozpięte było między wielkimi metropoliami (Londyn, Berlin, Sztokholm) a rodzinnymi stronami, do których tęsknił i które w jego utworach jawiły się jako mityczne krainy dzieciństwa, błogiej harmonii i spokoju. O tym pierwszym świecie powie w tarnowskim spektaklu Kajzar-Odys (Ireneusz Pastuszek): „Tam było suwerenne królestwo miłości. Silniejsze od totalitaryzmów, w których przyszło nam żyć”. To oczywiście słowa samego Kajzara, pochodzące z jednej z jego eksperymentalnych, polifonicznych sztuk o znamienym tytule +++ (*Trzema krzyżkami*).

Spektakl Macieja Podstawnego jest z jednej strony próbą rekonstrukcji literackiego świata Kajzara, z drugiej zaś opowieścią o samym autorze. Do przyjęcia takiej strategii przedstawiania skłania sama twórczość dramatisarza, w której granice między artystyczną kreacją a wątkami autobiograficznymi nieustannie się zaciera. „Wszystko, co tu opisałem czy zapisałem, zdarzyło się naprawdę i było pomyślane i powiedziane naprawdę” – pisał Kajzar w utworze *Włosy błazna*, który przywołany zostaje w spektaklu. Podmiot mówiący ani tu, ani też w innych dramatach nie posiada jednak stałej i spójnej tożsamości – ta pierwszoosobowa narracja rozbita zostaje na kilka głosów, często przenikających się, lecz w istocie snujących odrębne historie. Sztuki Kajzara są w pewnym sensie zapisem wspomnień, zdarzeń, rozmytych obrazów, pojedynczych głosów, usłyszanych dialogów – zarówno tych rzeczywistych, jak i tych wyobrażonych, wyśnionych, sytuujących się na progu świadomości. Stanowią rodzaj kolażu, w którym szczególnie intensywnie objawia się związek teatru i życia, postulowany zresztą przez autora w jego *Manifeście teatru meta-codziennego* („od tej pory teatr staje się miejscem pośrednim – takim jak schody, jak korytarz, jak Ziemia”).

W przedstawieniu Podstawnego zostaje przywołana postać Odyseusza, który staje się głównym narratorem spektaklu, zawieszonym gdzieś pomiędzy „ja” fikcyjnym a „ja” autora. Razem z bohaterem wędrujemy przez kolejne miejsca, z którymi w rzeczywistości związany był Kajzar – Kończyce, Bielsko-Biała, Wrocław, Berlin, Londyn – ale poznajemy też wewnętrzne mikroświaty poszczególnych postaci jego dramatów.

Podstawą do zbudowania scenicznego świata stały się trzy utwory dramatyczne Helmuta Kajzara: +++ (*Trzema krzyżkami*), *Włosy błazna* oraz *Ciąg dalszy*. Uzupełnieniem tej literackiej rzeczywistości są wątki biograficzne, a także eseistyczne i publicystyczne teksty autora. Scenariusz spektaklu, nad którym Maciej Podstawny pracował razem z Zuzanną Bojdą i Dorotą Semenowicz, postrzegać można jako próbę zespolenia faktografii oraz artystycznych inspiracji i obsesji twórcy. Powracające w utworach Kajzara motywy, postaci, sytuacje oraz wątki autobiograficzne autorzy adaptacji spinają opowieścią o powracającym do Itaki Odyseuszu. Kolejne przystanki w podróży bohatera odpowiadają zatem wyspom z *Odysei* oraz wiążą się z zamieszkującymi je postaciami: Kirke (Matylda Baczyńska), Kalipso (Dominika Markuszewska) czy też Cyklopem (Tomasz Wiśniewski). Spotkania z poszczególnymi stworami z eposu Homera jawią się jako powracające lęki, obsesje, wreszcie fascynacje, które kierują życiem Kajzara-Odysa i które jednocześnie odciągają go od bezpiecznej Itaki/Kończyca, a także czekającej z wytęsknieniem żony Penelopy (Kinga Piąty).

Aktorzy tarnowskiego spektaklu przez cały czas mówią słowami Kajzara – ich monologi są fragmentami jego tekstów, rozszczępionymi i przepisnymi przez autorów adaptacji w ten sposób, by stworzyć zarys konkretnych postaci. W dużej mierze to one referują zawiłą wędrówkę głównego bohatera, która obrazuje proces poszukiwania tożsamości, zarówno tej artystycznej, jak również duchowej, prywatnej i seksualnej. Kondycję Kajzara-Odysa określa przywołany w przedstawieniu fragment eseju *Na pograniczu*, w którym na plan pierwszy wysuwa się wewnętrzne rozdarcie oraz niepewność: „To zawieszenie – pomiędzy – jest stygmatem nie do usunięcia”. Rozbitą i chwiejną podmiotowość uwypukla w spektaklu kontrast między Odysem a pozostałymi postaciami – wbrew pozorom zdecydowanie bardziej osadzonymi w rzeczywistości aniżeli sam protagonista.

Ireneusz Pastuszek w roli tytułowej gra tak, jakby nie pasował do wykreowanego (poniekąd przez siebie) świata – momentami z uwagą przysłuchuje się kolejnym monologom-oskarżeniom, częściej jednak jest nieobecny. Każdorazowa próba wejścia w dialog kończy się niepowodzeniem, zostaje przerwana niejako przez samego bohatera, który zdaje się wielogłosie pozostaje więc sam – niemalże nie opuszcza wydzielonej mu przestrzeni poniżej sceny: biednego pokoiku, z niezbędnymi przyborami codziennego użytku. Do tego pokoju co jakiś czas wdzierają się „inne głosy”: przypominają o przeszłości, przywołują konkretne miejsca, spotkania, spaceru ulicami obcych miast.

Wśród odtwarzanych wspomnień nieustannie powraca motyw nocnej wędrówki: między przejeżdżającymi samochodami, wzdłuż murów budynków, przez oświetlone neonami ulice, aż do ciemnych klubów i publicznych toalet. „All places are temporary places” – przypomina ustawiony na scenie wielki neon, nawiązujący do jednej z prac szkockiego artysty Roberta Montgomery'ego. Ale jest też miejsce, do którego chciałoby się powrócić i w nim pozostać – metaforyczne wyobrażenia prywatnej Itaki Kajzara uzupełnione zostają w spektaklu konkretnymi obrazami, wyświetlanymi na dużym ekranie w tyle sceny. To rodzinne strony artysty, o których tak będzie pisał on w liście do przyjaciela (pochodzącym z utworu *Trzema krzyżkami*): „Samo nazewnictwo okolic dzieciństwa pociesza mnie, przynosi ulgę i koi. Posłuchaj śpiewu nazw: Cieszyn, Drogomyśl, Gumna, Jaworze, Świętoszówka”. To właśnie w tej pierwszej miejscowości, najbliższej rodzinnym Kończycom, Kajzar zostanie pochowany po przedwczesnej śmierci w 1982 roku.

4-05-2015

Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie

Kajzar. Odyseja 1982na podstawie dramatów Helmuta Kajzara: *Trzema krzyżkami*, *Włosy błazna*, *Ciąg dalszy*

adaptacja: Dorota Semenowicz, Maciej Podstawny, Zuzanna Bojda

reżyseria: Maciej Podstawny

muzyka: Anna Stela

scenografia i światło: Kaja Migdalek

video i światła: Tomasz Ziółkowski

premiery: 29.03.2015

TAGI: [Anna Stela](#), [Helmut Kajzar](#), [Zuzanna Bojda](#), [Maciej Podstawny](#), [Kaja Migdalek](#), [Dorota Semenowicz](#), [Tomasz Ziółkowski](#), [Tarnów](#), [Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie](#),

Udostępnił

Lubię to! 30

SKOMENTUJ

Autor lub zaloguj się

Treść komentarza

Aby potwierdzić, że nie jesteś robotem, wpisz wynik działania:

siedem minus cztery jako liczbę:

KOMENTARZE (0)

POWIĄZANE TEATRY

Varia

Kalendarium

Baza teatrów

Galerie

Bazar

Dominik Gac

Sto lat to za mało

Nadesłane
Apel Społecznych Rad Kultury do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Olga Katafiasz
Nieprzystawalność

Joanna Ostrowska
Teatr z końca świata o końcu świata

Olga Katafiasz
Sekrety i kłamstwa

KALENDARIUM

16 IX 2022
RELACJE Międzypokoleniowe
Spotkania Teatralne VII edycja

06 X 2022
18. Międzynarodowy Festiwal
Opowiadania

05 XI 2022
Cykl "Bóg i proch" - część piąta

BĄDŹ NABIEŻĄCO

